

Програм економских реформи (ЕРП) 2024 – 2026: Старе реформе у новом руху

Ранка Миљеновић
Душан Протић
Славица Кукољ

Центар за европске политике - ЦЕП

Август 2023.

Увод

Програм економских реформи (ЕРП) је најважнији стратешки документ у економском дијалогу Европске уније (ЕУ) и кандидата (и потенцијалних кандидата) за чланство у ЕУ. То је уједно, заједно са Фискалном стратегијом, кровни економски документ Републике Србије, јер за циљ има целокупно унапређење управљања економским политикама и економским развојем.¹ Сврха овог документа је припрема државе за учешће у процесу економског и фискалног надзора које се спроводи у свим државама чланицама ЕУ (*Европски семестар*)². Почевши од 2015. године³, ЕРП се, као такозвани преносни (rolling) документ, припрема на годишњем нивоу, са пројекцијама развоја и структурним реформама које ће се спроводити у наредне три године.⁴

Структурне реформе се идентификују и приоритизују у циљу повећања конкурентности националне економије, већег привредног раста и развоја, као и креирања нових радних места и услова за бољи живот.

Сам ЕРП се састоји из два дела које чине: а) макроекономски и фискални оквир; и б) одабране структурне реформе. Анализа макро-економске и фискалне ситуације садржи опис тренутног стања, пројекције и план за наредне три године и припрема се у складу са Фискалном стратегијом. Структурне реформе се идентификују и приоритизују у циљу повећања конкурентности националне економије, већег привредног раста и развоја, као и креирања нових радних места и услова за бољи живот.⁵ Оба дела ЕРП чине логичку целину и структурне реформе би требало да буду осмишљене на основу анализе и повезане са економском и фискалном анализом.

Припремом ЕРП у Републици Србији координира Министарство финансија, заједно са Републичким секретаријатом за јавне политике, а у процесу учествује више од 100 представника државне и јавне управе, окупљених у оквиру радне групе Владе Републике Србије.

Цивилно друштво у Републици Србији је од самог почетка укључено у процес израде овог документа и Република Србија је пример добре праксе у региону у сарадњи државних институција (које креирају овај документ) и цивилног друштва, кроз допринос у виду коментара и сугестија. Овај дијалог остварује се под окриљем Националног конвента о Европској унији и његове Међусекторске радне групе за ЕРП која од првих година припреме овог документа редовно доставља своје предлоге Владиној Радној групи и Министарству финансија, и заговара учешће цивилног друштва у процесу припреме ЕРП у најранијим фазама циклуса.⁶

За десети по реду циклус израде ЕРП (2024 – 2026), који је тренутно у току, Европска комисија је одлучила да значајно промени приступ у изради ЕРП. За разлику од претходних година, када је у Републици Србији дефинисано и по преко 20 структурних реформи по једном циклусу, Смернице Европске комисије за циклус 2024 – 2026. године⁷ предвиђају могућност да се утврди само шест структурних реформи и то по две за сваку од идентификоване три области: Конкурентност (која обухвата пословно окружење и смањење сиве економије; реформу државних предузећа; реформе економске интеграције; пољопривреду, индустрију и услуге; и истраживање, развој и иновације), Одрживост и

1 Барем док не буде усвојен План развоја Републике Србије, у складу са чланом 6. Закона о планском систему („Службени гласник РС, број 30/2018), са чијим се усвајањем касни више од 3 године

2 Отуд је ЕРП у стручним круговима познати и као Европски семестар у малом (*European Semester Light*)

3 У складу са Стратегијом проширења 2014 – 2015, Европска комисија, страна 5, доступно на: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-strategy-paper-2014_en

4 Сви документи које је Република Србија усвојила у овом процесу, доступни су на веб сајту Министарства финансија: <https://www.mfin.gov.rs/dokumenti2/program-ekonomskih-reformi-erp>

5 Програм економских реформи – Инфо лист, доступно на: <https://cep.org.rs/publikacije/program-ekonomskih-reformi-erp>

6 Више о Међусекторској радној групи за ЕРП на: <https://eukonvent.org/medjusektorske-radne-grupe/program-ekonomskih-reformi>

7 Guidance for the Economic Reform Programmes 2024-2026 of candidate countries and potential candidates <https://cloud.cef-see.org/index.php/s/DRraL4PENa3PFcc>

отпорност (у оквиру које могу да се формулишу реформе које се односе на зелену транзицију (дигиталну трансформацију; реформе енергетског тржишта; и реформу саобраћајне инфраструктуре), Људски капитал и социјалне политике (коју чине образовање и вештине; запошљавање и тржиште рада; социјална заштита и инклузија, као и здравство). Овај значајно мањи број структурних реформи, које ће бити утврђене ЕРП-ом, треба да допринесе бољој приоритизацији, већој фокусираности и адекватном финансирању, што ће водити ка бољој имплементацији и значајнијим ефектима по привреду и грађане. Важно је напоменути да је остављена могућност да структурне реформе буду сачињене из већег броја саставних елемената у виду мера, те је за очекивати да ћемо у наредним документима видети комплексније структурне реформе. Такође, за сваку реформу треба да постоји прецизан акциони план, односно јасан временски оквир које се тачно активности реализују и када.

Иако су измене дуго најављиване и иако је су сви актери, почев од институција државе, па до цивилног друштва и других заинтересованих страна очекивали промену приступа у креирању ЕРП, ипак је ова новина по питању драстичног смањења броја структурних реформи и боље приоритизације дошла неочекивано. Имајући то у виду, за очекивати је да ће овај циклус (за период 2024 – 2026) бити нека врста пилота, у ком ће се државе и њихове институције поново увежбавати и уходавати у изради документа, док се очекује да ће права имплементација смерница започети од наредног циклуса, те тако треба и посматрати овај „пробни“ период. Због кратког рока за ову радикалну промену,⁸ врло је вероватно да ће у овом циклусу да дође само да препакивања тренутно важећег ЕРП документа (2023 – 2025) и укрупњавања већ предвиђених структурних реформи. У наставку овог сижеа дати су предлози на који начин би транзиција у овом циклусу најбоље могла да се изведе. Анализа са предлозима је извршена за област Конкурентност, с обзиром да Центар за европске политике поседује интерну експертизу у тој сфери, али може да се примени лако и у преостале две области.

За разлику од претходних година, када је у Републици Србији дефинисано и по преко 20 структурних реформи по једном циклусу, Смернице Европске комисије за циклус 2024 – 2026. године предвиђају могућност да се утврди само шест структурних реформи и то по две за сваку од идентификоване три области.

ЕРП 2023-2025. године

Тренутно важећи ЕРП, за период 2023 – 2025. година, обухвата чак 9 структурних реформи које би, према новој методологији ЕК, требало да спадају у област конкурентности, и то:

- **CP5: Унапређење квалитета пружања јавних услуга кроз оптимизацију и дигитализацију административних процедура**
- **CP6: Одрживо и ефикасно управљање привредним субјектима у власништву РС (реформа државних предузећа)**
- **CP7: Развој домаћег тржишта капитала и обезбеђивање већег степена заштите инвеститора**
  - **CP11: Трансформација пореске управе**
  - **CP16: Развој стартап екосистема**
  - **CP17: Био4 Кампус**
  - **CP18: Унапређење услова и уклањање препрека трговини (ЦЕФТА)**
  - **CP20: Унапређење конкурентности пољопривреде**

⁸ Смернице ЕК су објављене почетком јуна 2023. године, када се већ и започиње са новим циклусом

► **CP21: Унапређење стратешког оквира инфраструктуре квалитета и интеграције у јединствено тржиште ЕУ**

Како је према методологији планирања ЕРП 2024-2026 у свакој области потребно идентификовати највише по две структурне реформе, у следећем кораку је неопходно спровести приоритизацију и селекцију наведених структурних реформи, односно избор свега две, које би у постојећем или измењеном облику биле сврстане у област Конкурентност. Истовремено, потребно је искључити значајан део наведених постојећих структурних реформи или их у целини или делимично укључити у неку од реформи које би остале у овој или другој области. Основни критеријуми за приоритизацију и селекцију, односно искључивање, су у контексту општих критеријума за дефинисање структурне реформе, а то је значај јавне политике која утиче на препреке основних покретача раста, која олакшава коришћење ресурса и производних фактора што је ефикасније могуће, или које доприносе праведнијој и инклузивнијој економији.

Препоруке за искључивање структурних реформи из ЕРП 2023-2025 за област Конкурентност:

- CP5: Унапређење квалитета пружања јавних услуга кроз оптимизацију и дигитализацију административних процедура

Како се ова структурна реформа непосредно односи на унапређење е-управе, потребно је њене активности пренети и интегрисати са одговарајућом новом структурном реформом која би била разврстана у област Одрживост и отпорност.

На овај начин би се могла формирати нова структурна реформа Дигитална трансформација, која би, поред CP 5 Унапређење квалитета пружања јавних услуга кроз оптимизацију и дигитализацију административних процедура, обухватила одговарајуће активности из постојећих CP 13 Развој и унапређење националне ИКТ инфраструктуре, као и CP 14 Успостављање инфраструктуре и окружења за креирање и примену иновативних ИТ решења. Ова могућност се јавља нарочито имајући у виду да значајну компоненту активности развоја е-управе чине активности јачања ИКТ инфраструктуре за рад државних органа, као што је функционисање Државног дата центра, изградња свеобухватне сервисне магистрале органа, повезивање постојећих евиденција и обезбеђивање интероперабилности у систему е-управе и ширење мреже широкопојасног интернета у руралним подручјима ради повећања доступности сервиса е-управе грађанима и привреди на том подручју (циљеви и услови детаљније предвиђени актуелним Програмом развоја електронске управе у Републици Србији за период од 2023. до 2025. године са Акционим планом за његово спровођење).

- CP6: Одрживо и ефикасно управљање привредним субјектима у власништву РС

Реформа државних предузећа је битна текућа активност, у склопу које је и недавно усвојен предлог Закона о управљању привредним друштвима која су у власништу Републике Србије. Главни циљ овог прописа, као и целокупне активности, јесте успостављање механизма ефикасног управљања државним капиталом, путем увођења корпоративног модела управљања у ове привредне субјекте и успостављањем централизованог система надзора и управљања државним капиталом у целини. Иако ови циљеви и очекивани ефекти несумњиво имају велики значај за рад јавних предузећа, односно њихову економску ефикасност, а тиме и рационално и ефикасно управљање државним капиталом, ипак је у питању једна секторска политика која није непосредно везана за конкурентност привреде у целини. Утицај јавних предузећа на опште економске показатеље се, нажалост, огледа највише кроз обим и удео јавног дуга који је резултат губитака из њиховог пословања, и у том делу, свакако је врло значајно обезбедити рационалније, ефикасније и одговорније пословање.

- CP7: Развој домаћег тржишта капитала и обезбеђивање већег степена заштите инвеститора

Ова структурна реформа је према важећем ЕРП-у сведена на две активности, од којих је једна доношење новог Закона о преузимању акционарских друштава, а друга је јачање капацитета за обављање нормативних послова у области тржишта капитала. Како је недавно донет системски Закон о тржишту капитала (2021), као и да је постојеће стање на плану успостављања и рада институција

тржишта капитала сасвим задовољавајуће, предложене активности и структурна реформа се могу оценити као секторске активности које нису од системског значаја за област конкурентности у целини, и тиме ова СР може бити искључена из ЕРП 2024–2026.

- СР11 Трансформација пореске управе

Наведена структурна реформа је по својој суштини појединачног организационог карактера, и то везано за рад једног државног органа, Пореске управе, па се може посматрати као партикуларни пројекат ре-организације. Разлози за спровођење даљих активности на трансформацији Пореске управе су везани за фискалне приходе, фискалну дисциплину пореских обвезника, као и за сузбијање сиве економије, и тиме несумњиво имају одређени значај за конкурентност привреде, с тим да је у контексту редукације броја структурних реформи потребно одмерити те ефекте у односу на интервенције већег, системског обухвата.

- СР17 Стварање услова за развој бионаука и биономије кроз изградњу Био4 Кампуса

Као и претходно наведена структурна реформа, и постојећа СР 17 Стварање услова за развој бионаука и биономије кроз изградњу Био4 Кампуса, такође представља партикуларни организациони пројекат, који садржински нема карактеристике структурне реформе. С друге стране, постоји могућност да се наведени пројекат уклопи у нову структурну реформу која би се односила на развој подстицајног окружења и платформе за старт-апове и друге иновационе делатности.

- СР20 Унапређење конкурентности пољопривреде

Уважавајући значај који пољопривреда традиционално има за привреду Србије, потребно је уочити да развој пољопривредне производње нема значајнији ефекат на општи привредни раст у савременим економским приликама. Економски показатељи у земљама ЕУ чак указују да што је пољопривреда важнија, односно што има веће учешће у БДП, то је слабија привреда у целини. Чак и земље чланице које имају изузетно јаку и компетитивну пољопривредну производњу, као што су Холандија и Данска, имају релативно мало учешће пољопривреде у БДП (свега 1-1,5%). Поред тога, посматрано у ширем историјском контексту, не могу се пронаћи случајеви раста нивоа дохотка претежно или искључиво путем јачања пољопривреде.

Искључивање ове структурне реформе не подразумева маргинализацију теме, већ је потребно интензивирати рад кроз унапређење секторске политике. Треба имати у виду да актуелна Стратегија пољопривредног и руралног развоја Републике Србије, која датира још из 2014. године, истиче већ 2024. године, а у овом моменту још увек нису доступне јавности информације о припреми стратегије за наредни период.

Препоруке за структурне реформе које треба укључити у област Конкурентност:

+ Предлог нове структурне реформе - Слободно кретање робе и укључивање у Јединствено тржиште ЕУ

Овом препоруком се предлаже обједињавање постојећих СР18 Унапређење услова и уклањање препрека трговини (ЦЕФТА) и СР21 Унапређење стратешког оквира инфраструктуре квалитета и интеграције у јединствено тржиште ЕУ, у једну структурну реформу Слободно кретање робе и укључивање у Јединствено тржиште ЕУ. У питању су сродне тематске целине чији је заједнички циљ отклањање препрека за слободно кретање робе, у контексту важећих трговинских споразума ЦЕФТА и ССП.

Политика приступања ЕУ представља кључну стратешку оријентацију Србије, чију битну компоненту чине економски критеријуми за укључивање у јединствено тржиште ЕУ, пре свега функционисање тржишне економије која може да парира конкуренцији на јединственом тржишту Европске уније. Пласманом производа из Србије на тржиште ЕУ, поред раста економских показатеља, обезбеђује се јача позиција домаће привреде и унапређује њена конкурентност у односу на земље чланице ЕУ и њихове привредне субјекте. Наш садашњи трговински аранжман са ЕУ преко Споразума о стабилизацији и

придруживању (ССП) углавном даје слободан приступ индустријској роби из Србије тржишту ЕУ, као и обратно, с тим да је потребно обезбедити пуну примену овог трговинског режима и отклонити преостале препреке за пуну интеграцију у јединствено тржиште ЕУ. Главне препреке за приступ робе из Србије тржишту ЕУ су везане за испуњавање и проверу испуњености прописаних техничких захтева, па у том смислу кључни значај има функционисање система инфраструктуре квалитета и преузимање одговарајућих техничких захтева у појединим секторским областима.

Предлог нове структурне реформе: Слободно кретање робе и укључивање у Јединствено тржиште ЕУ

ЦЕФТА споразум, с друге стране, представља регионални споразум о слободној трговини, којим се омогућава интензиван раст робне размене на подручју Западног Балкана и Молдавије. Међутим, у питању је трговински аранжман који је у потпуности изграђен на принципима и стандардима Јединственог тржишта ЕУ и чије спровођење истовремено омогућава њихово усвајање и примену у потписницама ЦЕФТА, које су све у процесу приступања ЕУ. Посматрано са институционалног и регулаторног аспекта, у питању су два комплементарна оквира слободне трговине, а технички захтеви за производе су готово идентични, с обзиром да су све потписнице ЦЕФТА дужне да постепено успостављају инфраструктуру квалитета и техничке прописе за производе, као

и уклоне техничке препреке трговини, путем транспозиције прописа ЕУ у овој области. На тај начин се даљим унапређењем инфраструктуре квалитета и система техничких прописа у Србији стварају бољи услови за производњу и пласман производа, путем отклањања техничких препрека, како на тржишту ЕУ, тако и у регионалном ЦЕФТА оквиру. Имајући то у виду, потребно је интегрисати наведене две структурне реформе и тиме додатно ојачати синергијско дејство унапређења регулаторног и институционалног окружења у погледу техничких захтева за производе, чије испуњавање од стране домаћих привредника истовремено представља „норму за пласман“ робе како у региону, тако и на тржишту ЕУ.

Ради редукције броја активности које су предвиђене постојећим структурним реформама 18 и 21, овом препоруком се предлаже брисање активности које се односе на СТО споразума. Наиме, имајући у виду компликовану тренутну позицију Србије у преговорима о приступању СТО, недостатак напретка у дужем периоду времена, као и опште политичке прилике у свету, нарочито кад је реч о ратном сукобу у Украјини, може се констатовати да је перспектива напретка у процесу приступања СТО минимална у непосредно предстојећем периоду који је предмет наредног циклуса ЕРП. Могуће даље импликације сукоба у Украјини на исход текућих мултилатералних преговора о приступању СТО су и евидентирани као један од потенцијалних ризика за спровођење СР 18 у ЕРП 2023-2025, и то са високом вероватноћом, а у међувремену се ова ситуација додатно закомпликовала. Уклањањем ових активности се умањује терет ризика спровођења нове интегрисане структурне реформе у целини, док се истовремено не умањује значај приступања СТО на нивоу стратешког опредељења, с обзиром да се те активности настављају у склопу секторске политике спољне трговине, а и део су процеса приступања Републике Србије ЕУ.

Предлог активности које би нова структурна реформа укључивале:

1	Израда Стратегије унапређења система инфраструктуре квалитета са акционим планом за спровођење стратегије
2	Стварање услова за пуну интеграцију РС у јединствено тржиште ЕУ за три групе индустријских производа (електрични и електронски производи, машине и лична заштитна опрема) (укључујући потписивање АКАА споразума за ове производе)
3	АП ЗРТ – ЦЕФТА – имплементација Додатног протокола 5 о олакшавању трговине
4	АП ЗРТ – ЦЕФТА – имплементација Додатног протокола 6 о трговини услугама
5	АП ЗРТ – ЦЕФТА – имплементација Додатног протокола 7 о решавању спорова

6	Усвајање и спровођење АП Националног координационог тела за олакшавање трговине (НКТОТ)
7	Испитати могућности да Савет за примену Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП) донесе одговарајуће одлуке које би омогућиле исти третман за производе на Јединственом тржишту, престанак примене ограничавајуће клаузуле из ССП за читаве групе производа и успостављање правила и услова за регулисање узајамног признања производа и процедуре за оцену усаглашености у хармонизованим и нехармонизованим областима. Ове одлуке би омогућиле укидање документације или физичке провере и/или релаксацију процедура царинења за робе пореклом из земаља обухваћених ССП, укључујући и брже пролазе /траке за камионе на граничним прелазима.

+ Предлог нове структурне реформе - Развој и унапређење екосистема за отпочињање пословања и стартап

Мали бизниси играју кључну улогу у економији сваке земље и од виталног су значаја за покретање иновација и економски раст. Често су они први који уводе нове производе и услуге на тржиште, што подстиче конкуренцију, конкурентност и креирање нових радних места. Поред тога тога што значајно утичу на конкурентност националне привреде, мала и средња предузећа и предузетници (МСПП) треба да буду носиоци локалног економског развоја и генератори запошљавања на локалном и регионалном нивоу, па имају кључну улогу у заједници.

Предложена структурна реформа представља комбинацију СР 15⁹ и СР 16¹⁰ из претходног циклуса ЕРП (2023 – 2025. године), али и додатне и шире активности/пројекте како би се обухватили сви почетници у пословању, а имајући у виду и Нацрт Стратегије за развој МСПП за период 2023 – 2027. године. Поред тога, укључене су и активности претходно предвиђене у склопу SR 17¹¹, имајући у виду да су сродне са аспекта изградње техничких услова за развој високотехнолошких делатности, у конкретном случају, везаних за области биотехнологије, биомедицине, биоинформатике и биодиверзитета (BIO4 Kampus). Ова СР је везана и за Стратегију за развој стартап екосистема за период 2021-2025., која има за циљ да успостави системски приступ развоју знања и вештина предузетништва кроз формалну едукацију, повећавајући број стартапова и прилика за приватни сектор, трансфер технологија и економски раст.

*Предлог нове
структурне реформе:
Развој и унапређење
екосистема за
отпочињање
пословања и стартап*

С обзиром да је, у складу са смерницама Европске комисије за израду ЕРП 2024 – 2026. године, број структурних реформи додатно ограничен, те је новим ЕРП документом потребно обухватити само најзначајније реформе које ће у наредном периоду бити спроведене, и саме реформе је неопходно и изабрати и формулисати тако да рефлектују потребе, у овом случају привреде, за унапређење конкурентности, али и да оне представљају сложене програме, а не појединачне пројекте (као нпр. поменута СР15 из ЕРП 2023 – 2025. године) од неспорног значаја али појединачно узето без потенцијала за неопходна структурна унапређења.

С друге стране, СР која за циљ има развој стартап екосистема одлично препознаје неопходност подршке стартаповима, чији раст и развој неоспорно позитивно утичу на конкурентност привреде. Такође, она својом свеобухватношћу и хијерахијски вишим циљем, дефинитивно може да обухвати и појединачне пројекте, као што је „Подршка развоју талената и креативних индустрија оснивањем мултифункционалног иновативно-креативног центра Ложионица“, односно СР 15 из документа ЕРП 2023 – 2025.

9 Подршка развоју талената и креативних индустрија оснивањем мултифункционалног иновативно-креативног центра Ложионица

10 Развој стартап екосистема

11 Стварање услова за развој бионаука и биономије кроз изградњу BIO5 Kampusa

Ипак, како би била свеобухватна, ова реформа треба да обухвати све почетнике у пословању, а не искључиво старопове, јер су прве године пословања у свакој индустрији и за сваки бизнис критичне, те је доказано да уколико преживи почетне 3 године, сваки предузетник има велике шансе за даљи раст и развој. Више нових бизниса значи здравију привреду и развијенији приватни сектор, те подршка пословању у почетним годинама значајно доприноси успеху свих.

Са овим у вези, планиране активности нове структурне реформе би укључивале:

1	Повезивање домаћих актера стартап екосистема са међународним, с посебним фокусом на менторе и инвеститоре
2	Оснаживање стартапова за привлачење инвестиција кроз укључивање у програм акцелерације Фонда за иновациону делатност (САИГЕ пројекат)
3	Имплементација GovTech програма
4	Довршавање реконструкције објекта Ложионица
5	Имплементација конкретних активности Ложионице кроз подршку развоју професионалних удружења, образовних програма у области креативних индустрија, инкубатор за креативне индустрије
6	Подизање предузетничког духа и подршка почетницима у бизнису кроз финансијску и нефинансијску помоћ, нарочито младима
7	Израда пројектне документације, изградња и техничко опремање BIO4 Campusa
8	Спровођење планова трансформације научно-истраживачких института чланова BIO4 Campusa и повезивање са меродавним и корпоративним партнерима.

Важно је и да...

Иако у светлу ове значајне новине уведене средином 2023. године у погледу броја и квалитета структурних реформи може деловати да сва остала питања у процесу припреме и имплементације ЕРП остају у запећку, ипак је потребно обратити пажњу и на коментаре и сугестије које цивилно друштво већ дужи временски период понавља:

➤ Показатеље учинка је неопходно пажљивије формулисати тако да осликавају ефекте структурних реформи и да, по могућности, квантификују промену која ће бити остварена спровођењем одређене реформе. С тим у вези, потребно је избегавати индикаторе на нивоу инпута (тј. индикаторе активности, који су до сада превладавали ЕРП циклусима) и предвидети јасне, конкретне и мерљиве показатеље резултата и исхода;

➤ Све структурне реформе би требало да буду детаљно описане, са прецизно дефинисаним активностима. Сведоци смо да су реформе у претходним ЕРП циклусима на различит начин описиване. Неке су садржале јасне активности, док су друге биле врло штуре и дескрипцији, те није било лако уочити и закључити шта ће одређеном реформом бити урађено и постигнуто. Ову генерализацију и уопштавање би требало избегавати, а све активности логички пописати и набројати. Ово би осигурало боље разумевање сваке реформе и стратегија за њену имплементацију.

На крају, иако не најмање важно, потребно је истаћи и улогу цивилног друштва. Као што је већ у уводу овог сижера наведено, од првог циклуса припреме ЕРП, Влада Републике Србије и Министарство финансија су успоставили сарадњу са цивилним друштвом, пре свега кроз Међусекторску радну групу Националног конвента за ЕРП (МС РГ за ЕРП). Дијалог државе и цивилног друштва на тему ЕРП се спроводи редовно, кроз коментаре МС РГ за ЕРП на прелиминарну листу структурних реформи, као и предлоге и допринос на нацрт читавог документа, који укључује и макро-економску анализу и опис структурних реформи. Ипак, у оба случаја већ је дошло до селекције, односно предселекције и простор за значајнији утицај цивилног друштва, у виду могућности да се предвиде нове структурне реформе или пак бришу оне које би биле сувишне, је знатно сужен и чак непостојећи. С тим у вези, цивилно друштво је неопходно укључити у процес што је раније могуће, односно и пре него што органи државне управе и институције изађу са својим предлозима ка Министарству финансија.

**#EY
ЗА ТЕБЕ**

Ова публикација настала је у оквиру Оперативног гранта за спровођење стратешког плана Центра за европске политике (ЦЕП) за добру владавину, уз финансијску подршку Европске уније.

За садржину ове публикације искључиво је одговоран Центар за европске политике и та садржина нужно не изражава званичне ставове Европске уније.